

Κυριότερα Έργα Υπουργείου Δικαιοσύνης από Απρίλιο 2000 έως Οκτώβριο 2001 (Υπουργία Μ. Σταθόπουλου)

1. Πρώτιστο μέλημα ήταν η **επιτάχυνση της διεξαγωγής των δικών**. Το πιο αρνητικό φαινόμενο στον χώρο της δικαιοσύνης ήταν πράγματι και εν μέρει είναι ακόμη οι μεγάλες καθυστερήσεις στην απονομή της.

Αποφασιστικό μέτρο προς αυτή την κατεύθυνση αποτέλεσε ο νόμος 2915/2001 που εισήγαγε ριζική καινοτομία στις δίκες ιδιωτικού δικαίου (ιδίως δίκες για περιουσιακές διαφορές). Ο νόμος αυτός κατήργησε κατά βάση την έκδοση προδικαστικής απόφασης και τη χρονοβόρο και ψυχοφθόρο αποδεικτική διαδικασία μετά την πρώτη συζήτηση της υπόθεσης. Ενοποίησε τη διαδικασία σε μία συζήτηση όπου θα υπάρχει συγκεντρωμένο **από πριν** όλο το αποδεικτικό υλικό και προέβλεψε την έκδοση μιας, κατ' ευθείαν οριστικής, απόφασης. Το αποτέλεσμα είναι να μειώνεται στο μισό και λιγότερο η χρονική διάρκεια της δίκης στα Πολυμελή Πρωτοδικεία. Πρόκειται για μεταρρύθμιση-σταθμό στον τρόπο απονομής της δικαιοσύνης. Με την πάροδο του χρόνου τα αποτελέσματα θα γίνονται ολοένα και περισσότερο αισθητά στον δικαζόμενο Έλληνα πολίτη, που θα βλέπει τις δίκες στα παραπάνω θέματα να τελειώνουν πολύ πιο γρήγορα από ό,τι στο παρελθόν. Οι αντιδράσεις από εκείνους που έχουν συμφέρον σε συνεχή παράταση της διάρκειας των δικών προσέκρουσαν στη σταθερή θέση της Κυβέρνησης, η οποία έλυσε και τα πολλά πρακτικά προβλήματα εφαρμογής του νέου συστήματος.

Για τις ποινικές δίκες προβλέφθηκε επίσπευση της διαδικασίας σε υποθέσεις εξαιρετικής φύσης που συνταράσσουν την κοινή γνώμη (νέο άρθρ. 30 Κώδ. Ποιν. Δικονομίας), ενώ μεταφέρθηκαν υποθέσεις από την αρμοδιότητα του ΣτΕ στην αρμοδιότητα του Διοικ. Εφετείου (ν. 2944/2001) ώστε να αποσυμφορηθεί το Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο από τον όγκο των υποθέσεων που προκαλούσε μεγάλες καθυστερήσεις.

2. Περαιτέρω βασικό μέλημα ήταν ο **εκσυγχρονισμός της νομοθεσίας μας**. Εισήχθη (με τον ν. 2844/2000) το πλασματικό ενέχυρο, δηλαδή η δυνατότητα ενεχύρασης κινητών πραγμάτων χωρίς παράδοση της κατοχής τους, αλλά με εγγραφή σε δημόσια βιβλία και η ενεχύραση επιχειρηματικών απαιτήσεων, πάλι μέσω συστήματος καταχώρισης σε δημόσια βιβλία. Στόχος των μέτρων αυτών είναι η διεύρυνση της πιστοληπτικής ικανότητας των οφειλετών (επιχειρήσεων ή επαγγελματιών) και η πληρέστερη εξασφάλιση των δανειστών.

Εκσυγχρονίσθηκε το δίκαιο της πώλησης (ν. 3043/2002¹) με ενίσχυση της προστασίας του αγοραστή-καταναλωτή. Επίσης καταργήθηκε (άρθρ. 24 του ν. 2915/2001), σύμφωνα και με τα διεθνώς ισχύοντα, το ακατάσχετο των τραπεζικών καταθέσεων, το οποίο απέβαινε σε όφελος κακόπιστων οφειλετών που απέφευγαν τους δανειστές τους μεταφέροντας σε τραπεζικούς λογαριασμούς μεγάλο μέρος της περιουσίας τους.

Αποφασίσθηκε να ληφθούν θεσμικά μέτρα (πρωτοποριακά στην Ευρώπη) για την αντιμετώπιση των προβλημάτων που δημιουργούνται στο οικογενειακό δίκαιο από τις επαναστατικές προόδους των επιστημών της βιοτεχνολογίας και της γενετικής, ιδίως με τις νέες ιατρικές μεθόδους υποβοήθησης της ανθρώπινης αναπαραγωγής (τεχνητή σπερματέγχυση, εξωσωματική γονιμοποίηση -ενδεχομένως και μεταθανάτια με χρήση κρυοσυντηρημένου γεννητικού υλικού-, δανεισμός μήτρας, δωρεά γεννητικού υλικού κλπ.). Συστήθηκε Επιτροπή από ειδικούς με πρόεδρο τον Γ. Κουμάντο, που τελείωσε το έργο της επί υπουργίας Πετσάλνικου (ν. 3089/2002).

Προβλέφθηκε αυστηρότερη ποινική μεταχείριση για τους εμπόρους ναρκωτικών, με στόχο ιδίως να εκτίονται πράγματι οι ποινές και να αποτρέπεται το ως τότε φαινόμενο της απόλυσης των εμπόρων αυτών πολύ πριν εκτίσουν την επιβληθείσα σ' αυτούς ποινή, δυνάμει διαφόρων ευεργετικών μέτρων.

Ξεκίνησαν επίσης οι διαδικασίες για την αναμόρφωση του δικαίου των ανηλίκων (για τον σκοπό μεγαλύτερης προστασίας τους, π.χ. από την παιδική πορνογραφία) και του ισχύοντος ελάχιστα αποτελεσματικού πτωχευτικού δικαίου.

Επίσης ψηφίσθηκε ο ν. 2928/2001 κατά του οργανωμένου εγκλήματος, με τον οποίο διευκολύνθηκε η καταπολέμηση της τρομοκρατίας, με την πρόβλεψη αποτελεσματικότερων μέτρων συλλογής αποδεικτικού υλικού, χωρίς να θίγονται ανθρώπινα δικαιώματα, με τη μεταφορά της αρμοδιότητας εκδίκασης των σχετικών υποθέσεων από τους ενόρκους στους τακτικούς δικαστές και με την επιτάχυνση των σχετικών διαδικασιών.

3. Λήφθηκε σειρά μέτρων για την καλλίτερη **προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων** και τη συμμόρφωσή μας προς την Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ), ιδίως σε θέματα όπου η Ελλάδα καταδικαζόταν από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΔΔΑ).

¹ Ψηφίσθηκε στη Βουλή επί υπουργίας Πετσάλνικου, αλλά είχε ολοκληρωθεί το Σχέδιο επί υπουργίας Σταθόπουλου από Επιτροπή υπό την προεδρία του ίδιου του Υπουργού.

Έτσι, μεταξύ άλλων, προβλέφθηκε η δυνατότητα επανάληψης ποινικής δίκης σε περίπτωση όπου διαπιστώνεται με απόφαση του ΕΔΔΑ παραβίαση της ΕΣΔΑ (νέο άρθρο 525 ΚΠοινΔ) και η δυνατότητα διαγραφής από το ποινικό μητρώο ποινών που επιβλήθηκαν λόγω ιδεολογικών ή θρησκευτικών πεποιθήσεων (άρθρ. 27 του ν. 2915/2001). Επίσης αντικαταστάθηκε ο άνωθεν έμμεσα επιβαλλόμενος θρησκευτικός όρκος των μαρτύρων στα πολιτικά δικαστήρια με την ανεπηρέαστη από τον δικαστή δυνατότητα επιλογής από τον μάρτυρα του θρησκευτικού ή του πολιτικού τύπου του όρκου (νέο άρθρ. 408 ΚΠολΔ). Ακόμη αναμορφώθηκε το ατελές σύστημα αποζημίωσης των αδικώς φυλακισθέντων ή προφυλακισθέντων, που στην ουσία απαγόρευε τη διεκδίκηση αποζημίωσης. Έτσι με την τροποποίηση των άρθρων 533 επ. ΚΠοινΔ καθιερώθηκε αποτελεσματική οικονομική προστασία των προσώπων αυτών, που στερήθηκαν την προσωπική τους ελευθερία είτε από εσφαλμένες δικαστικές αποφάσεις είτε από πράξεις ανακριτικών αρχών οι οποίες δεν επικυρώθηκαν από τα δικαστήρια. Η Ελλάδα είχε καταδικασθεί από το Στρασβούργο για ατελή προστασία και στο θέμα αυτό.

Σημαντικό μέτρο για την κατοχύρωση της θρησκευτικής ελευθερίας ήταν και η κατάργηση της αναγραφής του θρησκευόμενου στις ταυτότητες. Το μέτρο αυτό, που δεν τολμούσαν να το πάρουν προηγούμενες Κυβερνήσεις, ενώ ήξεραν ότι είναι σωστό και απαραίτητο σε μια σύγχρονη πολιτισμένη χώρα, το έκριναν στη συνέχεια ως σύμφωνο με το Σύνταγμα και την ΕΣΔΑ και μάλιστα ως επιβεβλημένο από τα κείμενα αυτά τόσο το ΣτΕ όσο και το ΕΔΔΑ. Οι τεράστιες κινητοποιήσεις που υποκινήθηκαν από αντιδραστικούς κύκλους έπεσαν στο κενό. Ορισμένοι κύκλοι της Εκκλησίας και οι συνοδοιπορούντες μ' αυτούς (συνήθως για λόγους πελατειακών σχέσεων) συνήθιζαν να επιβάλλουν τις αναχρονιστικές απόψεις τους στην Πολιτεία, μολονότι επρόκειτο για θέματα αρμοδιότητάς της, εμποδίζοντας έτσι την πορεία προς την πρόοδο της κοινωνίας. Αυτή τη φορά δεν τα κατάφεραν. Η Κυβέρνηση δεν υποχώρησε (ίσως για πρώτη φορά σε τέτοιου είδους σύγκρουση). Και φυσικά δεν εθίγησαν καθόλου οι παραδόσεις, οι συνήθειες και οι θρησκευτικές πεποιθήσεις του θρησκευόμενου πληθυσμού.

4. Ιδιαίτερη μέριμνα καταβλήθηκε για τη **λύση πρακτικών προβλημάτων** προς διευκόλυνση του έργου του δικαιοσύνης. Έτσι ενεργοποιήθηκε ο θεσμός της επιμόρφωσης των δικαστών με ίδρυση Τμήματος Επιμόρφωσης της Εθνικής Σχολής Δικαστών, που ορίστηκε να έχει έδρα την Κομοτηνή (απόφ. Υπ. Δικ. 92952/13.6.2000) · εισήχθη για πρώτη φορά σύστημα αυτόματης ηλεκτρονικής

καταγραφής των πρακτικών των συνεδριάσεων των δικαστηρίων, που αποτελούσε παλιό αίτημα δικαστών και δικηγόρων · προωθήθηκε το κτιριολογικό πρόγραμμα δικαστικών και σωφρονιστικών καταστημάτων (νέο κατάστημα κράτησης Μαλανδρίνου Φωκίδας, Κέντρο Απεξάρτησης Τοξικομανών Κρατουμένων στον Ελαιώνα Θήβας, κατασκευή Διοικητικού Πρωτοδικείου και Διοικητικού Εφετείου Αθηνών, προώθηση κατασκευής κτιρίου Διοικητικών Δικαστηρίων Θεσσαλονίκης, κτιρίου Ελεγκτικού Συνεδρίου) κλπ.